

Liturgijska godina počinje s došašćem što je i logično, jer u Crkvi, zapravo, sve započinje Kristovim dolaskom. Najstarija svjedočanstva potvrđuju da se liturgijski ciklus nekada ravnao prema židovskom kalendaru i da je liturgijska godina započinjala Uskrsom. Taj početak podudara se s početkom građanske godine, koja je u ono vrijeme počinjala u ožujku. Proletni ekvinocij od 25. ožujka smatrao se prvim danom stvaranja svijeta, danom utjelovljenja i razapinjanja. Svjedočanstvo o tom pruža palimpsest iz Wolfenbüttela (ca. 452.) čiji je lekcionar počinjao na Uskrs, a završavao na Veliku subotu sljedeće godine.

Kako se blagdan Božića sve više širio, u nekim je pokrajinskim Crkvama blagdan Navještenja, da ne padne u korizmu, prebačen u vrijeme prije Božića. Tako je nastala zamisao da i liturgijska godina može započeti tim vremenom. To je vidljivo iz liturgijskih knjiga 6. i 7. stoljeća, koje su započinjale u zimsko vrijeme. Kad se počelo baviti mišlju došašće uzeti kao pripravno vrijeme za blagdan Božića, liturgijske knjige započinjale su prvom nedjeljom adventa, što se ustalilo već u 9. stoljeću... Ovih nekoliko misli o nastanku došašća neka budu uvod u našu temu koja se otvara pitanjem može li se došašće smatrati vremenom marijanske liturgijske pobožnosti.

GOSPINO SLAVLJE U KRISTOVU OTAJSTVU

Crkva slavi Kristovo otajstvo tijekom cijele liturgijske godine. U liturgiji Crkve ne postoji neovisno marijansko vrijeme. Ali u Kristovu i Duha Svetog vremenu nalazi svoje mjesto i spomen Blažene Djevice Marije koja je blisko povezana s djelom otkupljenja. To je slučaj upravo u došašću, liturgijskom vremenu koje lik Majke Isusove povezuje s mesijanskim očekivanjem i otajstvom utjelovljenja. Na taj način došašće postaje tradicionalno mjesto marijanske pobožnosti. Pa i blagdani povezani s božićnim ciklusom: Svijećnica i Navještenje, iako su prema novome misalu Kristovi blagdani, ne gube svoj marijanski sadržaj i obilježje.

K tomu, na početku došašća susrećemo blagdan Marijina bezgrješnoga začeca, događaj koji predstavlja temeljitu pripravu za dolazak Gospodnji.

Marijanska je pobožnost, dakle, adventska, ispunjena radošću iščekivanja, povezanog s utjelovljenjem Gospodina koji dolazi. Teolozi i egzegeti upućuju na činjenicu da Luka predstavlja Mariju dvaput adventsku: na početku evanđelja, budući da očekuje rođenje Sina i na početku *Djela apostolskih*, budući da očekuje rođenje Crkve. U svojim početcima marijanska je pobožnost inkarnacijska, usredotočena na Isusovo utjelovljenje i njegov dolazak. No tijekom vremena, preko blagdana Marijina uznese-nja, ta pobožnost poprima i eshatološki sadržaj. Utjelovljenje je činjenica, koja se u događaju križa ne uklanja, nego provjerava. U tom smislu, širenje marijanske pobožnosti od došašća na čitavo otajstvo spasenja odgovara logici biblijske vjere.

Liturgijsko je vrijeme došašća prožeto izrazitim marijanskim obilježjem. Nazaretska Djeвица koju Bog pohađa, a Duh Božji ispunja liturgijski je lik koji došašće stavlja vjernicima pred oči. Moglo bi se ustvrditi da Marija, na neki način, poosobljuje došašće. Preko otajstva utjelovljenja adventsko je bogoslužje uvodi u Kristovo otajstvo, u djelo otkupljenja.

U misnim obrascima došašća sv. Bogorodica Marija uzor je kako iščekivati susret s Bogom koji dolazi. To osobito dolazi do izražaja u danima od 17. do 24. prosinca kad se bogoslužje često poziva na Blaženu Djevicu Mariju pri čitanju evanđeoskih prizora koji se odnose na skoro Isusovo rođenje. To su svojevrsni marijanski dani došašća povezani uz otajstvo utjelovljenja i rođenja Sina Božjega što je, zapravo, i najstarije svjedočanstvo liturgijskog štovanja Bogorodice. U njima bogoslužje uprisutnjuje događaje iz evanđelja Isusova djetinjstva, u prvom redu prizor Navještenja, koji ćemo, zbog njegova adventskog usmjerenja, detaljnije promotriti.

MARIJINO DOŠAŠĆE

Duga je povijest iščekivanja Mesijina dolaska. U nju pripadaju Abraham i Mojsije, David i sva Izraelova povijest, koju prati Savez sklopljen s Bogom. Izabranom narodu Bog daruje blagoslov nade i milost iščekivanja. Ivan Krstitelj posljednji je u nizu svjedoka. Iako on upire pogled u skori Mesijin dolazak, jedna druga osoba posebno je povezana uz došašće, a to je Marija.

Ono što se s njom dogodilo, predstavlja jedinstven, neponovljiv događaj, kojemu nema slična i koji se razlikuje od svih događaja iz vremena iščekivanja. Marija je jedinstvena osoba u povijesti došašća: prva među onima koji su primili obećanje i iščekuju Gospodina.

Marija je jedinstvena i neponovljiva osoba, i u novozavjetnim izvješćima i u predaji Crkve. Zbog toga se nije čuditi, kako kaže protestantski bogoslovac Karl Barth, da se u Katoličkoj Crkvi o njoj oblikovao poseban nauk i da je u pučkoj pobožnosti njezin lik mogao zasjeniti sâm lik Kristov. Marija je iznimna osoba s posebnom ulogom. Ako je pak čašćena i urešena povlasticama koje bi se mogle činiti kao suparništvo Kristu, onda je, prema Barthu, riječ o nesporazumu. Upravo zbog toga što prednjači među onima koji su primili obećanje i iščekuju Gospodina, nazaretska Djeвица ponaša se kao ljudska osoba koja stoji pred Bogom, koja je potrebita milosti i koja prima milost. Iako je Marijino obećanje jedinstveno, upravo preko nje postaje jasno da Bog treba ljudsku osobu koja je kadra primiti njegovo obećanje. A to znači vjerovati, pouzdati se u vjeri, razmišljati u vjeri i djelovati iz vjere.

Ako je kršćanima itko tako blizak i posjeduje potpuno zajedništvo u ljudskosti te poznaje ljudske mane i vrline, to je Marija. Nju posjećuje anđeo Gospodnji i poziva da zauzme izvanredno mjesto i izvrši iznimnu ulogu u Božjem nacrtu spasenja. Upravo to mjesto i uloga pokazuju i dokazuju da za Boga nije potrebna nikakva osobita sposobnost ili ljudska veličina da se zaprimi uloga posredništva. Tu je na djelu jedino Božja milost koja se brine za čovjeka. Ako je Marija u svoj svojoj ljudskosti svjedočanstvo izvanredna Božjeg zahvata, onda treba priznati, da je ono što je izvanredno to je Božja milost i milosrđe, njegovo čovjekoljublje.

NAVJEŠTENJE PUNO OBEĆANJA

„... posla Bog anđela Gabriela ... k djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip...; a djeвица se zvala Marija” (Lk 1, 26–27). Činjenica da se pojavljuje anđeo, značajka je biblijskih događaja. Bog saobraća s ljudima na neposredan način. Gdje se pojavljuje anđeo Gospodnji, na djelu je sâm Bog. Među biblijskim osobama i Marija je u nizu svjedoka kojima se ukazuju anđeli i primaju blagoslov nade i radost iščekivanja. To naviješta biblijski tekst, iako još ne otkriva svu važnost onoga što se ima dogoditi. Čini

se da je anđelov susret s Marijom jednostavniji i manje upadljiv od onoga sa Zaharijom. Umjesto u hramu, događa se u običnoj kući, u nepoznatu Nazaretu. Bog se obraća ljudima i izvan svetih mjesta.

„Anđeo uđe k njoj i reče: ‘Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom!’” (Lk 1, 28). U ozračju iščekivanja, u nadi da će se ispuniti obećanje, Mariji je upravljen Božji pozdrav. No te riječi više su od pozdrava. One znače: blagoslovljena si Božjom milošću, blagoslovljena si jer se Bog priginje k tebi i obraća se tebi, svjetlost te Božja obasjava, prosvjetljuje i podržava. Riječ je o Božjem daru: „Gospodin je s tobom!” Bog djeluje u tebi i po tebi nastaje nešto novo. Odsad između tebe i Boga postoji intiman odnos: „Gospodin je s tobom!” Nisi više mala kap u moru, izgubljeno stvorenje u siromaštvu i skrovitosti: „Gospodin je s tobom!” Novo si stvorenje, biće s kojim je Bog. U tom jedinstvenu događaju u Božjoj i ljudskoj povijesti čovjek ne postaje Bog, nego više nije bez Boga. To je učinak Božje milosti. Marija pripada Bogu. Mlada djevojka izabrana je između svih drugih, s njome Bog ostvaruje izvanredno djelo. Ono što čini Mariji, jedinstven je čin koji se nije dogodio nikad ranije niti će se dogoditi ikad kasnije.

OSTVARENJE OBEĆANJA

„Ne boj se, Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začet ćeš i roditi sina i nadjenut ćeš mu ime Isus.” (Lk 1, 30–31). Marijin strah znak je da je u Božjoj blizini. I ona se, možda, pita zašto baš ona, zašto Bog poziva nju, zašto je susreće, za nju se brine, zašto je treba. Milost se ne može tražiti, nego jedino naći. Milost je kad Bog nalazi osobu koja ga nije tražila, koja se od njega udaljila, poput Pavla. Mariji je pak rečeno da će roditi sina, ljudsku osobu, a ne anđela, ljudsko biće, jednostavno i stvarno, u neizmjernoj otajstvenosti i u svoj ljudskosti. „Rodit ćeš sina i nadjenut ćeš mu ime Isus” (Lk 1, 31), što znači Spasitelj i Otkupitelj. Izgubljen čovjek ne može se otkupiti sam od sebe. Potreban mu je spasitelj za kojega je rečeno: „Začet ćeš i roditi sina” (Lk 1, 31). Marija će mu biti majka, nadjenut će mu ime i ispuniti volju Božju.

„Nato će Marija anđelu: ‘Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?’” (Lk 1, 34). Tim pitanjem Marija kao pralik predvodi zajednicu Crkve. Pitanje ostaje bez odgovora, koji može doći jedino s Božje strane. Anđeo ne govori Mariji o njezinu zaručniku, o osobi njezina života. U središte njezina života stupa netko posve

drukčiji, nedokučiva stvarnost Božja. Marijino pitanje ne nalazi odgovor ni objašnjenje. Jedini je odgovor sâm Bog. „Duh Sveti sići će na te” (Lk 1, 35). Kad je riječ o Duhu Svetom, riječ je o Bogu. Kad Sveto pismo govori o Duhu, govori o Bogu. Najskrivenija tajna Božja jest tajna njegove ljubavi prema čovjeku. Bog će omogućiti da se to dogodi, jer njemu je sve moguće.

„Rodit ćeš sina”... Povijest došašća počinje tim riječima. Marija je dio te povijesti. Prvi put na ovome mjestu u *Bibliji* spominje se ime Isus. I to u svezi s obećanjem. To je nešto što se teško može protumačiti, jer sav sadržaj *Biblije*, od prvog do zadnjeg slova i sve što nazivamo kršćanskom Crkvom i kršćanskim navještajem, povezan je s imenom Isus.

„Nato Marija reče: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!” (Lk 1, 38). Božja svemogućnost očituje se u njegovoj riječi. U njoj ona živi i djeluje. Po njegovoj riječi stvoreni smo, ona nas upravlja i podržava. Postajemo svjesni Božje svemogućnosti kad, poput Marije, pristajemo: „Neka mi bude po tvojoj riječi!” (Lk 1, 38). Time se priznaje da će se i ostvariti što Bog obećava. Tako Marija ulazi u opću povijest došašća i njezina je pobožnost u došašću liturgijska. Vjerujući, ona priznaje i začinje. U njezinoj povijesti došašća već naziremo svjetlo koji dolazi od Božića.

MARIJANSKO LICE DOŠAŠĆA

Marijansko lice došašća posebno se očituje u trima misnim obrascima koja predlaže *Zbirka misa* o Blaženoj Djevici Mariji. U prvome misnom obrascu Marija je izdanak Izraela, po izboru – kći Sionska, po naravi – kći Adamova, po vjeri – potomak Abrahamov, po rođenju – mladica iz korijena Jesejeva. Duhom i tijelom prihvaća Gospodnji navještaj. U djevičanskom krilu začinje Sina Božjega. Drugi misni obrazac predstavlja Mariju kod Navještenja. Njezin pristanak prethodi utjelovljenju. Izaijino se proroštvo ostvaruje. Osjenjena Duhom Svetim, Djevica začinje Vječnu Riječ koja postaje tijelom. Treći misni obrazac predstavlja Marijin pohod Elizabeti koji simbolično pretkazuje otajstvo spasenja kojim Bog pohađa i otkupljuje svoj narod. Taj događaj pralik je Crkve koja, ispunjena Duhom Svetim, potiče narode da prihvate Krista Spasitelja svijeta i čovjeka.

Slijedeći pradavnu predaju, liturgija posvećuje Majci Božjoj posljednju nedjelju došašća u kojoj odzvanja proročka

riječ o Emanuelu i Djevici Mariji. Ta se nedjelja obično naziva Marijanska predbožićna nedjelja, iako službeno ne nosi taj naslov. Marijansko se obilježje očituje u izboru svetopisamskih čitanja i sadržaju molitava. U bogoslužju te nedjelje dolazi do izražaja Marijina primjerenost kao osobe potpuna predanja Bogu koji dolazi. Krist je u središtu otajstva. Mesija je objekt proročkih navještaja, njega *iščekuje Djevica Majka*, njega naviješta i pokazuje Krstitelj. Marija je nova Eva, *kći Sionska*, zatrudnjela djevica, majka života, izvor blagoslova za sve čovječanstvo. U toj „molitvenoj mariologiji” Marijina uloga označena je kao otajstvo jer je dio središnjeg Kristova otajstva, ucijepljena u otajstvo Krista i Crkve. Marija je savršeno ucijepljena u slavlje Sinova otajstva darujući mu duhovno i kontemplativno obilježje. Stoga je u došašću više nego u bilo kojem drugom vremenu liturgijske godine naglašena suradnja Blažene Djevice Marije u djelu spasenja.

Došašće je, uistinu, liturgijsko vrijeme marijanske pobožnosti. Ikona Djevice koja *iščekuje* prožima vrijeme adventa. Poput Izraelaca i ona *iščekuje dolazak Mesije*. Bog traži njezin pristanak koji omogućuje njegov tjelesni ulazak u ljudsku povijest. Bog joj povjerava ulogu da bude majkom njegova Sina. Preko Marijina pristanka Bog se približuje čovjeku, saginje se sinovima ljudskim te im svojim dolaskom otvora nova i neograničena obzorja.

Nazaretska je Djevica ikona došašća. U svoje djevičansko krilo prihvaća i neizrecivom ljubavlju nosi Isusa Krista, blagoslovljeni plod utrobe svoje. Majka je model i uzor nade. U njoj se ostvaruje nada Izraela, pralik je sigurne nade Crkvi koja *iščekuje* Gospodina. U došašću nastupa kao svjedok dolaska mesijanskog vremena i ostvarenja Božjih obećanja.